

BILL MURRAY

Celtic și Rangers Irlandezii la Glasgow

Când Rangers joacă împotriva lui Celtic, nici un spectator nu se așteaptă să asiste la un meci obișnuit. Stadionul este pe jumătate inundat de o adevărată mare în verde și alb, punctată ici-colo de tricolorul irlandez. Pe partea cealaltă, într-un contrast viu, flutură o mulțime de panglici roșu-alb-albastre, amestecate cu masa drapelelor britanice. Cântecelor ce slăvesc Republica Irlanda sau denigrează Uniunea de Apărare de la Ulster – adversara protestantă a IRA –, tabăra adversă le răspunde cu imnuri ce cîntă lupta de pe Boyne și victoria lui William al III-lea asupra catolicilor, când republicanii au fost înecați în sânge, sau cu înjurături crunte la adresa Papei sau a IRA. Când joacă Glasgow, ura din atmosferă devine aproape palpabilă; microcosmosul pacificat al stadionului evocă tragedia de la Ulster.

Glasgow Rangers a fost fondat în 1872, iar Celtic în 1888. Întrecerea devenită legendară dintre cele două echipe s-a declanșat în urma unui succes economic fără precedent. Având cei mai buni jucători, cele două cluburi domină competițiile și, drept urmare, își însușesc cea mai mare parte a resurselor financiare destinate fotbalului. De aici denumirea ironică de «The Old Firm», care trimite și la lupta dintre cei doi uriași ai fotbalului scoțian, dar și la afacerea apărută datorită coincidenței intereselor lor. În 1912, firma Harland și Wolf din Belfast a înființat un șantier naval pe malul râului Clyde. Cei interesați de originea problemelor legate de «Old Firm» dau de obicei peste această dată, citată în lucrarea *Istoria echipei Celtic* a lui Willie Maley. Maley, unul dintre membrii fondatori ai clubului, susține că înainte de 1912 nu a existat nici o contradicție ireconciliabilă între Celtic și Rangers. «Ruptura s-a produs în acest an. Meciurile s-au transformat în bătălii, ceea ce i-a încurajat pe gangsterii

care ne fac de rușine orașul. Meciurile, care nici nu se mai puteau numi evenimente sportive, erau însoțite de cântece de luptă de inspirație religioasă.» Maley nu pomeniște deocamdată, aici, de Harland și Wolf, face însă referiri la ei într-o scriere ulterioară: «Muncitorii protestanți de pe șantier s-au întors împotriva echipei Celtic în numele ideilor religioase, considerând-o catolică, deși pe atunci ea mai cuprindea încă și jucători protestanți». Despre uriașul șantier naval mutat la Glasgow s-a zvonit că nu angajează decât muncitori protestanți și încurajează alungarea catolicilor, ceea ce a atras numeroși lucrători oraniști la Govan, unde s-a stabilit uzina. Astfel s-a întărit tabăra echipei Ranger.

Un club catolic – Celtic

Înființat de catolici, F.C. Celtic și-a păstrat legăturile inițiale, continuând să considere Irlanda drept sursă a identității sale spirituale și a avut legături strânse cu mișcarea care lupta pentru autonomia irlandeză (*Home Rule*). Clubul își asumă și în ziua de azi rădăcinile irlandeze.

Acest club catolic a fost fondat de Walfrid, un frate marianist, cu scopul de a-i hrăni și a-i ajuta pe săracii comunității sale religioase. Lui Walfrid îi atrăseseră atenția pericolele care îi pândeau pe tinerii catolici în urma faptului că, atât în cămine cât și la locul lor de muncă, erau întotdeauna împinși într-un plan secund față de colegii lor protestanți. El considera aceste amenințări cu atât mai mari cu cât anii din perioada încheierii studiilor școlare erau cei mai importanți din punctul de vedere al exercitării drepturilor lor religioase. După părerea lui, un club de fotbal catolic era menit, înainte de toate, să aline mizeria materială și să educe tineretul catolic în spiritul vieții sociale.

Primul președinte al clubului a fost episcopul de Glasgow. Mai târziu, episcopul Eyre și urmașii săi, fără să fi fost pasionați ai fotbalului, au acceptat și ei acest rol. Celtic beneficiază de sprijinul clerului catolic încă de la înființarea sa. La meciul de inaugurare a stadionului, jucat de Hibernian cu Cowllairs și urmat de prima confruntare dintre Celtic și Rangers, și-au făcut apariția și preoții. Cel mai important ziar catolic din Scoția, Glasgow Observer, a scos în evidență faptul că «grupuri de preoți» au onorat meciul prin prezența lor. Presa vremii a publicat adesea caricaturi care prezentau preoți amestecați printre suporterii la meciurile echipei Celtic. Clubul îi invită și azi, gratuit, la meciuri pe membrii clerului, fără a ține cont de apartenența lor religioasă (deși trebuie spus că un membru al bisericii presbiteriene sau anglicane n-ar putea fi văzut în tribunele stadionului Parkhead decât în mod absolut accidental).

Entuziasmat de succesele clubului – într-o singură stagiune (1891/1892), acesta a câștigat Cupa Scoției, cea a Glasgowului și cea a Carității –, Ned MacGinn, unul dintre membrii președinției, a trimis, în 1893, la Roma, o telegramă cu următorul text: «Preasfinția Ta, am câștigat trei cupe!». Neprimind însă nici un răspuns, s-a enervat atât de tare încât a propus o condamnare disciplinară care să-i pedepsească pe cei vinovați de desființarea morală a organizației locale a Home Government-ului subordonat bisericii. Dincolo de faptul că are și un beneficiu din anumite acțiuni de binefacere, Celtic își împrumută cu plăcere stadionul diverselor organizații catolice. Spre exemplu în 1910, entuziasmat de succesele atleților catolici din ce în ce mai numeroși, clubul pune la dispoziție Parcul Celtic, pe gratis, «pentru întâlnirile atletice anuale organizate de parohia ecleziastică», cu condiția ca «beneficiile acțiunilor să fie utilizate în scopuri sfinte, caritabile», în special în vederea susținerii societății pauliene a Sfântului Vincențiu. În anii 1920-1930, Parcul Celtic devenise teatrul unor adevărate mișcări de masă. La 22 mai 1949, 27 000 de oameni s-au adunat aici să sărbătorească centenarul YMCA (Asociația Tinerilor Creștini). Biserica Catolică sărbătorește, în 1978, centenarul restabilirii ierarhiei catolice în Scoția: conducerea clubului Celtic își pune stadionul la dispoziția comemorărilor religioase.

Primii membri și conducători ai clubului au fost, fără excepție, catolici. I-a fost oferit, ce-i drept, și protestantului Jock Stein un loc în conducere, dar acesta l-a refuzat. Susținătorii lui Celtic și jucătorii săi aparțin aceleiași comunități religioase a cărei principala sursă de realimentare rămâne Irlanda. Apartenența religioasă determină atât politica clubului, cât și sensibilitatea sa. Dărilor de seamă ale lui Willie Maley despre Celtic aveau, până în 1939, un vădit caracter catolic; dacă era vorba de boala sau moartea unui membru al clubului, condoleanțele îmbrăcau, evident, haine religioase. Astfel când, pe la sfârșitul primului război mondial, a dispărut Frank Kelly, «fiul merituos al unui tată brav», Maley a spus în discursul său de adio «sfânta noastră religie să fie o consolare pentru toți prietenii tăi în durerea lor». Iar în anii '30, în timpul bolii lui Peter Scarff, se ruga astfel: «cel care ne judecă să-i dea putere și curaj astfel încât, întărit fiind, să poată privi în față Voința Sfântă a Celui de Sus» și «fie ca Domnul să-l primească ca pe un bun catolic». Când, cu ocazia pelerinajului anual, Maley a plecat la Lourdes, el i-a luat cu el și pe jucători. Dacă echipa se ducea la Aberdeen, obiectivul principal era vizitarea seminarului catolic Blairs College. În pauza de vară dintre cele două sezoane ale campionatului, Irlanda de sud era ținta preferată a călătoriilor lor, iar acolo dejunul de gală organizat în cinstea clubului începea de fiecare dată cu o rugăciune adresată «Tatălui ceresc».

Presa catolică dedica paginile sportive exclusiv prezentării evenimentelor catolice, singura referire scoțiană fiind reclama pentru whisky. Ziaristii sportivi îi proslăveau exclusiv pe cei de la Celtic și erau vizibil părtinitori. Celtic era mândria întregii comunități catolice și tradiția aceasta s-a păstrat și atunci când, clubul îmbogățindu-se, legăturile sentimentelor ce îl atașaseră cândva de poporul vitregit au slăbit. Ca urmare a înstăririi sale, clubul și-a pierdut treptat din funcția de caritate inițială, dar acest rol nu a dispărut niciodată cu totul. Tom White, care a intrat în club în 1906 și a fost președintele acestuia între 1914 și 1947, a subliniat mereu: «Celtic a fost fondat pentru a hrăni populația irlandeză a Scoției de vest». Pe măsura profesionalizării clubului, conducătorii acestuia nu au uitat niciodată să-și îndeplinească, paralel cu urmărirea propriilor interese, și sarcinile caritabile. În primii zece ani după înființarea clubului, instituțiile catolice din Scoția și Anglia au tras foloase din patronajul acordat echipei. Când, în 1892, aceasta a jucat la Stoke în beneficiul fondului de reconstruire a bisericii catolice din Hanley, afișele anunțau că Celtic era cea mai bună echipă «din lume», iar ziarul englez *Sporting Chronicle* scria că încasările substanțiale au fost folosite și în scopuri de binefacere. În seria de întreceri pentru Cupa Carității de la Glasgow, Celtic a fost nevoită să doneze o parte din veniturile sale și unor instituții necatolice. Unul din principiile de bază ale clubului era să nu se colecteze exclusiv în favoarea fondurilor catolice. În iunie 1892 *Glasgow Observer* a reproșat clubului că «donează o parte nedemn de mică» instituțiilor catolice. Ziarul și-a atras astfel un răspuns reprobator în *Scottish Sport*, care îl acuza de sectarism. Un an mai târziu, când legea privind societățile comerciale a dat clubului posibilitatea să devină întreprinzător, *Observer* era preocupat de o problemă pe care o găsea chiar mai rușinoasă decât distribuirea donațiilor: oare relațiile clubului cu biserica nu constituiau o povară? Se făceau observații ironice, usturătoare, la adresa intențiilor reale ale jucătorilor. Celtic este prima echipă neprofesionistă care a intrat în grevă (în 1890), în vederea obținerii unor câștiguri mai substanțiale. *Irish Weekly Independent* scria în 1893: acești jucători «pretind că joacă fotbal pentru credință și patrie», în timp ce toată lumea știe că ei «joacă pentru treizeci de shillingi pe săptămână» .

Dar ei jucau, pe lângă afacerile bănești, și pentru apărarea credinței și a patriei, căci mii de oameni îi urmăreau și îi idolatrizau în numele acestora. Ei nu s-au rupt de bazele ideologice ale clubului și au rămas în mod evident parte a vieții politice din patria lor.

Irlandezii de la Celtic

Rădăcinile irlandeze ale clubului sunt mai evidente chiar decât legăturile sale religioase. Celtic joacă în culorile Irlandei insulare: simbolul lui este trifoilul și, o perioadă destul de lungă din istoria sa, pe teren a fluturat drapelului Irlandei eliberate. Când, în 1931, Celtic a vizitat pentru prima oară Statele Unite, comisiile de primire ar fi vrut ca echipa să joace în culorile irlandeze și să fie salutată de imnul național irlandez, căci era privită ca reprezentantă a Irlandei, nu a Scoției. Emigranții irlandezi au remarcat că, în timpul truneelor sale în străinătate, Rangers s-a prezentat întotdeauna în culorile engleze, nu în cele scoțiene. Jucătorii de la Celtic erau numiți la început de presa catolică și mondială «fiii noștri» sau, respectiv, «irlandezii». Cel mai frumos omagiu era pentru un jucător să fie numit «marele irlandez». Iar când celebrul Peter Sommers a jucat în selecționata scoțiană, presa catolică, amintind la un moment dat locul de naștere al acestuia, a remarcat ironic că aceasta este singura lui referință scoțiană.

Celtic a fost fondat de irlandezi de felul fratelui Walfrid, născut în ținutul Sligo. Primii conducători au fost fii de imigranți irlandezi. Despre tâmplarul John Glass, în afară de faptul că s-a consacrat cauzei irlandeze și că în primii ani a fost unul dintre susținătorii de vază ai clubului, abia dacă se mai știe ceva. Colgan-ii erau celebri crescători de cai din Belfast, familia Shaughnessy a dat funcționari publici influenți și înalte fețe bisericești, iar McKillops-ii, descendenți ai unor imigranți irlandezi săraci, erau cunoscuți drept cei mai importanți restauratori ai Glasgow-ului. În viața acestor oameni și în aceea a urmașilor lor fotbalul ocupa un loc deosebit de important. În perioada aceasta victoriile echipei Celtic însemnau succesul a sute de irlandezi și îndeplineau, fără îndoială, visurile a mii de imigranți. Ei considerau insula irlandeză patria lor și nefericirea patriei îi privea în egală măsură pe cei născuți în Scoția ca și pe cei care n-au părăsit în viața lor Irlanda. În decembrie 1891, la întrunirea de sfârșit de an a clubului Celtic, Tom Flood, sprijinind raportul celui care făcuse darea de seamă, a subliniat că irlandezii au condus cu succes afacerile clubului, că și-au onorat posturile de răspundere ocupate și a reamintit că aceștia deveniseră foarte cunoscuți în lumea fotbalului: «Echipa Celtic este mândria poporului irlandez din toată Anglia, Irlanda și Scoția». S. Henry privea clubul ca «manifestare a talentului irlandez, care obține succese în toate domeniile de care se interesează». Gloria pe deplin meritată de care are parte națiunea își găsește expresia perfectă în măreția echipei Celtic.

Suținătorii echipei Celtic aveau culorile verde și alb, pe care adesea le împodobeau cu emblema trifoiului și cu însemnele papale. Chiar dacă intensitatea identificării sentimentale cu Irlanda s-a mai schimbat în decursul timpului, ea a rămas totuși întotdeauna neîndoieinică. Reuniunile susținătorilor clubului în anii 1890 se terminau în sunetele imnului «Doamne, salvează Irlanda». La cina organizată cu ocazia celei de-a 50-a aniversări jubiliare, cântecul de început a fost *Cead Mille Failte*, iar cel mai de succes, *Dear Little Shamrock* (*shamrock* însemnând trifoi cu patru foi); la marea însuflețire a sărbătorii a contribuit și faptul că meniului i-a fost alăturat și textul imnului național al statului irlandez liber (*The Soldier*).

La sfârșitul secolului al XIX-lea nici un grup de imigranți irlandezi nu putea ocoli politica. Clubul de fotbal Celtic nu a fost nici el o excepție. Încurajați de preoți, imigranții irlandezi din prima și a doua generație erau mult mai interesați de viața politică a patriei de origine decât de aceea a țării care îi primise. Politica însemna lupta pentru autonomie, și, chiar dacă unele manifestări de la Home Rule puteau suscita dispute, țelul principal se bucura de sprijinul maselor și era investit cu o mare încărcătură emoțională. Prin jucătorii și conducătorii săi de frunte clubul s-a implicat, chiar de la înființarea sa, în politică. Lucrurile evoluau cu mai multă rezervă decât în cazul clubului corespunzător de la Edinburgh, care nu-și ascundea angajamentul religios și politic. Când echipa Hibernian a câștigat Cupa Coastei de est, ea a fost sărbătorită la Glasgow East End și a avut parte și de o primire glorioasă la Edinburgh. Printr-o pancartă fixată pe o trăsură trasă de cai, învingătorii erau salutați prin cuvintele rugăciunii «Doamne, salvează Irlanda!». Convingerile politice ale celor de la Celtic nu deveneau deloc mai puțin reale prin faptul că nu erau declarate atât de deschis. Primul președinte al clubului Celtic provenit din cercurile episcopale din Glasgow a fost Michael Davitt, vechi membru al Sinn Fein, fondatorul Ligii Naționale (1879). Personalitate carismatică și populară, el a așezat prima bucată de peluză cu «autentic trifoi irlandez» când a început construirea noului stadion al echipei Celtic (1892). Când oamenii de afaceri care se aflau la conducerea clubului s-au văzut puși în situația de a face față revoltei suporterilor indignați de creșterea prețului abonamentelor, Glasgow Examiner, în editorialul său din 17 iulie 1897 intitulat «Jos cu sabotarii», a respins acuzația conform căreia Celtic nu ar fi un club irlandez pur sânge. Articolul explica, intrând în detalii, că șefii clubului erau principalii donatori ai fondurilor financiare irlandeze și catolice din oraș și că donațiile lor fuseseră decisive și pentru crearea Fondului Parlamentar Irlandez. Cui i-ar mai fi trecut prin cap să-și facă un titlu de mândrie din asemenea acțiuni?

Dintre conducătorii importanți ai clubului doar McLaughlin a avut curajul să păstreze o oarecare distanță față de cauza națională. În 1899 el a mers chiar până acolo încât și-a asumat o poziție contrară. Din cauza sprijinirii războiului împotriva burilor, el a ajuns să aibă o situație deosebit de neplăcută în propria sa comunitate. Aderând, la o ședință pe care o și prezida, la apelul de înființare a unui fond patriotic pentru ajutorarea familiilor celor care luptau în Africa de Sud, el și-a atras un val de jigniri. Majoritatea criticilor era de părere că, într-adevăr, fiecare are dreptul la afirmarea propriei opinii, dar nu și atunci când este președinte al F.C. Celtic. În vederea compromiterii personalității sale s-au făcut auzite chiar și apeluri care cereau boicotarea clubului, iar organizația suporterilor clubului a propus ca McLaughlin să fie condamnat în termenii cei mai categorici și să fie împiedicat să mai ocupe vreo funcție de onoare în club. La un moment dat a existat chiar și riscul înființării unui club irlandez rival. Consiliul director ar fi preferat să nu fie implicat în toată disputa aceasta. Chiar dacă, refuzând pretențiile naționaliștilor, ei nu l-au condamnat pe McLaughlin, devenise limpede că președintele – «vorbind în numele „imperialismului britanic”» – rămăsese singur cu concepțiile sale. O parte dintre conducători și mulți dintre jucătorii cunoscuți au ales să fie de partea Irlandei și au participat activ la mișcările organizate pentru cauza națională. Mulți dintre ei și-au făcut apariția, în 1901, la ședința care l-a condamnat pe Lord Rosebury pentru trădarea intereselor irlandeze și și-au exprimat recunoștința față de «bravii buri, care s-au ridicat cu atâta noblețe pentru libertate» în Africa de Sud. Personalitățile celebre ale Clubului trebuiau să rămână fidele acestor obligații. Acesta a fost și cazul lui Tom White, tatăl actualului președinte, care a fost investit cu această funcție în 1906, pentru a umple golul produs de moartea lui John Glass. După toate probabilitățile, în epocă el a fost cel mai tânăr conducător din fotbalul scoțian. Pentru obținerea acestei strălucite funcții, candidatul trebuia să susțină un examen de drept și să participe cu trup și suflet la viața politică irlandeză. White nu a permis niciodată ca funcțiile sale de la Celtic să tempereze entuziasmul său naționalist. William McKillop, reprezentantul în parlament al circumscripției electorale din nordul regiunii Sligo, un alt membru eminent al conducerii clubului Celtic, după moartea sa în 1906 a fost înmormântat, la cererea episcopiei din Glasgow, cu binecuvântare papală. Legăturile dintre Celtic și politica irlandeză sunt și mai bine puse în evidență de personalitatea lui John Glass, ale cărui eforturi neobosite pentru fondarea (iar apoi consolidarea) clubului au fost pe deplin apreciate de Celtic care i-a oferit, drept răsplată, trei sute de acțiuni. John Glass moare în 1906 și necrologul lui a fost publicat la rubrica politică, pentru că în timpul vieții înființase numeroase asociații puse în serviciul cauzei irlandeze.

Bineînțeles că atunci când, în 1922, Irlanda a obținut o independență parțială prin fondarea Statului Liber Irlandez, entuziasmul politic din Scoția a mai scăzut. Totuși *Glasgow Observer* nu a încetat să-i biciuiască pe cei cu «nasul albastru» și pe *Black and Tans*-i – soldații disprețuiți pentru ura încrâncenată cu care îi prigoneau pe republicanii irlandezi. Cu ocazia unui meci din noiembrie 1922, ziarul a lansat ideea că nimeni nu personifică mai bine spiritul Celtic, decât Kevin Barry, executat de englezi. Se mai spunea apoi că «îți crește inima» când, în tribunele nordice, cântecul consacrat amintirii sale este intonat de tinerii pentru care devenise sfântul lor patron: «Într-o dimineată,/ la-nchisoarea din Mountjoy,/ a fost spânzurat Kevin./ Și-a dat viața/ pentru libertate».

În zilele noastre clubul ar respinge categoric orice încercare de a-l asocia cu naționalismul irlandez. Însă facțiunea din Statele Unite a Uniunii Susținătorilor, aripa Kearny, nu ascunde sprijinul său acordat IRA, ceea ce nu a compromis câtuși de puțin relațiile sale cu clubul. Fidelitatea lui Celtic și a suporterilor săi față de Irlanda liberă este o trăsătură organică a istoriei clubului. Dacă irlandezii din Irlanda au suferit din cauza dominației engleze, cei din Scoția au devenit victimele trufiei, chiar ale intoleranței scoțiene. Sentimentul asupririi a declanșat în ei o nevoie de solidaritate atât de puternică, încât s-au adunat într-o colectivitate în care religia și naționalismul i-au făcut să uite de greutățile economice și diferențele de clasă. Celtic a redat încrederea în sine membrilor unei colectivități ieșit din comun de solidare. În plus, clubul a început să participe la viața sportivă într-o perioadă în care numeroși catolici au devenit oameni cu trecere în societatea scoțiană, în primul rând printre liber-profesioniști și în viața politică locală. Succesele echipei au întărit încrederea catolicilor în viitor. Fiecare victorie devenea un fapt denigrator la adresa adversarilor, fiecare cupă și campionat câștigat era o palmă dată clasei dominante scoțiene. Acest fapt nu putea fi perceput decât ca o provocare de către clubul Rangers Glasgow și, într-adevăr, așa și a fost văzut.

Rangers, oranishi și unionishi

Suporterii lui Rangers se pot mândri cu cel mai albastru și mai devotat club protestant din Scoția. Conducerea acestuia, acuzată de măsuri discriminatorii la adresa catolicilor, nu și-a ascuns niciodată apartenența. Fapt este că nu a avut nici un membru catolic, iar această interdicție este valabilă atât pentru conducere cât și pentru administrație, orice funcție ar avea membrii acesteia. Până și mecanicii sau muncitorii ar fi fost concediați dacă s-ar fi aflat că sunt catolici. Aceasta îi privește însă cu

atât mai mult pe jucători, și circulă numeroase povești, nu chiar neînțemeiate, despre soarta, deloc de invidiat, a fotbalistilor la care clubul a renunțat fiindcă s-au îndrăgostit de fete catolice. Ziarul presbiterian din Glasgow, Bush, a pus mâna pe un dosar care conținea date nimicitoare despre Rangers, dar nu le-a publicat niciodată din teama de a nu periclita cumva avansarea unor membri ai clubului. Cu un titlu grăitor – «Baricada albastră» – editorialul din Bush nu a lăsat să planeze misterul asupra caracterului acestor date. Celor care candidează pentru vreun post la stadionului din Ibrox, oricare ar fi acesta, li se pune – scrie ziarul – aceeași întrebare de selecție: «Sunteți catolic?». Acest atac din presă este doar o vagă urmă a scandalurilor ce stau mereu să izbucnească, fiind însă îndată mușamalizate cu bună știință. Aici ne vom mulțumi să povestim doar cum, după incidentele din octombrie 1976 de la Birmingham, la presiunea unui jucător catolic angajat, Willie Waddel, unul dintre conducătorii clubului, a declarat că trebuie pus capăt unei anumite viziuni politice (care, după Rangers, n-a existat niciodată). Președintele Rae Simpson s-a grăbit să adauge că Rangers n-a dat niciodată dovadă de sectarism. Sigur că majoritatea cluburilor din Scoția sînt protestante, în sensul că cea mai mare parte a conducătorilor, jucătorilor și suporterilor este, cel puțin formal, protestantă. Exigența taberei de suporterii a clubului Rangers de a-i ține la distanță pe catolici a devenit o practică aproape obligatorie. De la primul război mondial, clubul nu a încheiat nici un contract cu vreun jucător catolic. Se pare că majoritatea suporterilor și a acționarilor este deosebit de mulțumită de acest fapt, iar nucleul de forță chiar își exprimă deschis satisfacția.

În concluzie deci, Rangers poate fi considerat mai degrabă un club anticatolic și sectar decât pur și simplu protestant. Pentru adversari, adepții acestei politici sunt, desigur, identificabili. «Get stuck intae them Orange-Masonic bastards» («Taie-i, lovește-i pe ticăloșii de oraniști-francmasoni!») este unul dintre sloganele însuflite ale celor de la Celtic, care poate fi auzit în rarele clipe liniștite din timpul meciurilor Old Firm. E drept că nici francmasoneria, nici Ordinul de Orania nu mai reprezintă forțele de altădată, totuși Rangers este puternic atașat de unele dintre ideile sale. Proportia francmasoneriei este mai ridicată în Scoția decât în altă parte a Regatului Unit, iar antipatia dintre francmasoni și catolici este probabil, din cauza împărțirii religioase dintre comunități, mai profundă (în orice caz manifestările sunt mai puternice). Conducătorii de la Rangers mențin legături strânse cu oamenii de afaceri scoțieni, și ambele grupuri se mișcă în medii puternic influențate de francmasonerie. Politica exclusivistă la adresa catolicilor a lui Rangers nu este decît o componentă a strategiei generale de angajare a mîinii de lucru în întreprinderi, structurată pe liniile de forță ale francmasoneriei. În același timp, francmasonii declară că într-o țară

protestantă au datoriat de a rămâne fideli guvernului ales, și anume cel al Marii Britanii. Alegerea drept simbol a drapelului britanic, iar a reginei ca obiect al devotamentului extrem crează o situație deosebit de tensionată, căci Rangers se consideră port-drapelul Scoției. Pentru francmasoni loialitatea membrilor este una din valorile de bază, obligatorie și în cazul în care nu prea participă la munca propriu-zisă a organizației. În afară de Rangers, puține cluburi au mai reușit să păstreze loialitatea angajaților lor. În realitate însă, este greu să dezvălui aceste relații, deoarece tradiția asumată a francmasoneriei presupune un caracter mai mult sau mai puțin secret. În schimb legăturile dintre Rangers și ordinul de Orania sunt mult mai vizibile. Relațiile dintre francmasoni și oraniști n-au fost dintotdeauna cordiale. În schimb atitudinea lor față de catolicii din Scoția este identică, chiar dacă francmasonii sînt mai reținuți. Străvechiul ordin regal se fălește prea deschis cu faptul că este adversarul neclintit al «curvei romane și a acoliților săi».

Ceea ce se petrece în consiliul director al Rangersului rămâne o afacere internă, strict confidențială, în schimb suporterii nu-și ascund sentimentele: cântecele și sloganele dovedesc asumarea trecutului oranist și faptul că acesta este încă viu.

Jucătorii nu se ocupau cu plăcere de aceste probleme. E drept că Dreh Johnstone era surprins de atitudinea celor de la Rangers față de catolici, dar a lăsat pe seama conducerii clubului aceste chestiuni. Este mai cunoscută părerea unor jucători mai vechi, a lui Doug Bailie spre exemplu, care a devenit între timp reporter la Sunday Post. Întrebat fiind, a răspuns că dacă ar fi catolic n-ar fi în nici un caz atât de prost încît să-și închipuie că ar putea deveni vreodată jucător la Rangers. Danny McGrain povestea că fusese suficient să-și pronunțe numele pentru a-l îndepărta pe selecționerul de la Rangers care îl așteptase. Rangers angaja sud-africani, danezi, suedezi, islandezi, chiar și australieni, dar foarte-foarte rar irlandezi - căci îi considera «irlandezii de la Ulster». Au neglijat cu bună știință mulți jucători catolici talentați.

Cu ocazia sărbătorilor de după meciuri, suporterii, ca și jucătorii, cântau cântece partinice. Nu este de mirare că meciurile Old Firm se desfășurau într-o atmosferă de ură, chiar dacă jucătorii nu fac arareori aluzie la aceasta în memoriile lor. Așa cum cei apropiați de Celtic au fost obligați să cedeze în fața orientării religioase a clubului lor, la fel și jucătorii de la Rangers au fost nevoiți să susțină deschis direcția oranistă, anticatolică. Dacă Celtic oferă stadionul Parkhead pentru sărbătorirea centenarului restabilirii ierarhiei catolice din Scoția, Rangers își cedează stadionul pentru ceremonia Marii Loje a Scoției, precedate de o procesiune care amintea de lupta de pe Boyne.

Simpatiile oraniste sînt foarte vizibile în tribune. Unul dintre simbolurile suporterilor lui Rangers este regele «Billy», numele familiar al lui William de Orania, reprezentat călare pe un cal alb. Printre cântecele războinice se află cel despre «Râul Boyne» și altele încă și mai puțin plăcute urechilor republicanilor irlandezi. Cluburile Rangers poartă nume ca «Adeptii lui John Greig», «Adeptii lui Stathleven», «Oranistul» și «Purpura». Adunările și le țin adesea în lojile oraniste și francmasonice. Ordinul însuși recunoaște că mulți dintre suporterii echipei Rangers sunt membrii lui. În împrejurimile Parcului Celtic, unde se fac colecte pentru IRA, tinerii suporter ai Celticului poartă banderole IRA. La fel și suporterii lui Rangers activează în favoarea UDA (Asociația de Apărare de la Ulster), în Parcul Ibrox. «Convingerea intimă», «albasturul adevărat» și «fidelitatea» (fidelitatea față de «culori și cauză»), sunt valorile cele mai de preț de la Rangers. În 1976 conducătorii lui Rangers au publicat o declarație de condamnare a sectarismului. Aceasta a provocat un viu protest din partea suporterilor, care au exercitat o presiune puternică asupra clubului, cerîndu-i să-și retracteze declarațiile de acest gen.

Bazele sectarismului

Deschiderea șantierului naval de la Govan a avut, fără îndoială o mare influență asupra orientării anticatolice a lui Rangers, întărind o tradiție adânc înrădăcinată. Rangers a fost dintotdeauna atașat prin fire foarte puternice de construcția navală, o bună parte din suporterii săi fiind formată de muncitorii de la șantierele și uzinele navale. Aceste ateliere erau bastioane ale protestantismului, fapt valabil în special pentru Harland și Wolf. Mulți dintre primii imigranți irlandezi veniți din Ulster, fără a fi, bineînțeles, protestanți, beneficiau de simpatia oranistilor, care urgentau asimilarea lor. În al doilea val de imigrare au venit și mai mulți catolici, și atunci situația s-a schimbat. În Irlanda se ascuțise conflictul dintre protestanții unioniști și naționaliștii irlandezi. Sinn Fein, fondat în 1900, constata cu satisfacție că la presiunea membrilor partidului laburist englez Irlanda a obținut, în 1912, autonomie parlamentară (Home Rule). Însă protestanții unioniști încercaseră să împiedice introducerea acestei legi. Irlanda s-a implicat încetul cu încetul într-un război civil, și în 1920 țara a fost împărțită în două. Este foarte probabil ca orientarea implacabilă a lui Rangers să se fi definit în perioada aceea. Politica de excludere a catolicilor a început sub președenția lui Bill Struth. Președinția lui a coincis cu criza care a umbrit viața clasei muncitoare engleze între cele două războaie mondiale. Până la sfârșitul primului război mondial șomajul nu fusese cunoscut: cine căuta de lucru, găsea. Însă în

anii de după război oferta de forță de muncă a crescut și patronii puteau alege dintre cei ce căutau o slujbă. Influența supraveghetorilor a crescut, iar muncitorii necalificați - astfel și majoritatea irlandezilor - erau angajați din ce în ce mai rar. În Scoția, membrii consiliilor directoare, șefii de lucrări și supraveghetorii din uzinele industriei grele erau, cu toții, protestanți, adesea francmasoni, uneori oraniști. În orice caz, ei își datorau poziția originii lor scoțiene, numelui și religiei lor, căci un catolic nu era considerat nicidecum scoțian. Rangers nu a făcut altceva decât să aplice în sport spiritul de clan larg răspândit în mediul industrial; își alegea jucătorii după aceleași criterii după care își acceptau sau disponibilizau angajații "căpitanii" din industrie. Astfel au ajuns să fie considerați campionii cauzei protestante și au câștigat recunoștința tacită sau manifestă a tuturor scoțienilor. De acum încolo catolicii nu mai puteau spera să fie primiți de Rangers, chiar dacă unele scrieri au făcut eforturi serioase pentru a dovedi contrariul. Într-un articol apărut în 1972, spre exemplu, John Rafferty a susținut că deține o dovadă incontestabilă potrivit căreia, la sfârșitul anilor douăzeci, președintele Struth a vrut să angajeze un jucător catolic, însă a fost obligat să renunțe din cauza protestului jucătorilor. Ortodoxia jucătorilor servea probabil, în primul rând, la camuflarea intereselor personale bine întemeiate, dar mai avea și rolul de a întări politica clubului. Discriminarea împotriva jucătorilor catolici, susținută de suporterii și menținută de diferitele conducători a rămas o practică de nezdruccinat până la sfârșitul anilor patruzeci. Însă nici presa, nici conducătorii fotbalului scoțian nu păreau s-o observe.

Întemeierea lui Celtic și succesele sale au fost foarte repede percepute ca niște provocări. Ele au și coincis cu afirmarea tot mai puternică a militarismului catolic irlandez local și național. Aderarea la Celtic simboliza lupta pentru independența Irlandei, fidelitatea față de biserică și conflictul de clasă, aducând proletariatului irlandez renumele de adversar al decadenței Marii Britanii. Războiul civil permanentizat din Irlanda, precum și situația membrilor partidului independentist din timpul celui de al doilea război mondial au pus paiele pe focul sectarismului, ale cărui flăcări izbucneau în timpul meciurilor dintre Celtic și Rangers. Toate țările care au comunități de imigranți atât de mari se pot confrunta cu probleme asemănătoare, însă în Scoția amalgamul specific al factorilor religioși, politici și sociali a creat o situație explozivă unică, nicăieri întâlnită. Prinzând rădăcini în societatea scoțiană, cele două cluburi din Glasgow, bine implantate, în același timp, și în propria lor istorie, își dau întâlnire pe câmpul întrecerilor sportive și al conflictelor mereu reînnoite, bine camuflate sub denumirea de «Old Firm».

Nu există milă

Billy, unul dintre eroii povestirilor, discută cu soția lui înainte să participe la o mișcare oranistă, care se termină cu beție și cântece proslăvind gloria clubului.

«Femeie, aceasta este o țară protestantă. Regina trebuie să fie protestantă.» Bate cu pumnul în masă. «Despre asta este vorba. Și dacă un oranist nu poate defila pe stradă cu însemnele regale, atunci am să le flutur eu. Trebuie să le arătăm ce putem. Ei, ce-or să spună?»

Arată spre portretul regelui William al III-lea, agățat pe perete, cu sabia scoasă din teacă în mâna dreaptă, defilând pe câmpul de luptă de pe Boyne. În mii de portrete de pe pereți regelui, mereu în aceeași poziție, e condamnat să nu traverseze niciodată câmpia Boyne. Billy a cumpărat această icoană la Barrows, într-o după-amiază, după ce băuse mult; au cărat-o acasă plini de respect, prin mulțime și, în mod miraculos, n-a pățit nimic. Era încadrată cu un geam ordinar, bine fixat, de un albastru regal. În colț fusese fixat fanionul lui Rangers cu un bilețel purtând inscripția «Nu există milă».

În capătul de vizavi al barului un grup câna Fallow, Fallow. Billy a început să strige «Hullaw». Trei inși îi țineau isonul.

«Nu-i echipă,/ ca Rangers,/ Nici una,/ Nici una,/ Și nici pe craniul chel al călugăriței/ Nu-i nici un fir de păr/ Nici unul/ Și nici nu va fi vreodată !»

Proprietarul barului și-a exprimat nemulțumirea, fiind conștient de faptul că toate astea n-au nici un efect.

«Vă rog, Domnilor, puțin mai încet»

«Du-te dracului, uită-te la tine !»

Armonica a dat tonul, cineva a început să strige: «Dă-mi însemnele regale !» Proprietarul barului a renunțat să mai intervină, deși dirijorul începuse să bată tactul pe teigheaua lui, răbufniră vocile bețivilor; intonau un cântec vesel:

*«Chiar dacă-i vechi, încă ne e aproape,
Și culorile îi sînt frumoase,*

*Fost-a purtat prin Derry, Aghrimon
Inneskillin și câmpia Boyne
Pe când eram copil, l-a dus și tatăl meu
Și iată că sînt doisprezece ani de când duc cu fidelitate
Drapelul cu însemnele regale, pe care-l purta și tatăl meu.»*
*Billy își amintea ca prin ceață că Robert plecase după de-ale gurii
iar Peter ieșise, poticnindu-se, pe stradă. S-a pornit, amețit, cu spatele
la o ușă, pe un culoar luminos și gălăgios; pășea tot mai iute și la
fiecare pas se temea că va cădea pe burtă. A reușit să iasă. Frân-
turi de cuvinte și voci ale haosului veneau, în surdină, dintr-un loc
foarte apropiat.*

*Cei doi amici s-au retras cu mâncarea, vomită pe stradă, ling whisky,
cumpără pește prăjit cu cartofi pai și se scufundă cu totul în spuma
amețitoare.*

*Și în tot universul acesta prost nu mai există om ca el, nici oraș
ca Glasgowul, nici fir de păr pe căpătâna călugăriței, nici echipă ca
Rangers, nici clipă ca aceasta, nici vreo problemă, cît de mică, cu
lumea. A zis și a exclamat: «Trăiască Regele Billy! În vecii vecilor,
ouaaa!»*

În românește de MARIA BAKÓ

Din *Actes de la recherche en sciences sociales*, nr. 103, iunie 1994